

Život po smrti: vzkříšení nebo přechodný stav?

ANTHONY BUZZARD, M.A. (Oxon.), M.A.Th.

Rozbít iluzí je bezpochyby bolestivý proces; pokud by to však mělo vést k prohloubení našeho chápání apoštolského poselství Nového zákona, bude úzkost více než vyvážena radostí z nového objevu. Čtenář je zván, aby se podrobněji podíval na téměř všeobecně přijímaný názor, že smrt věřících znamená okamžitou přítomnost s Kristem v říši nad nebem. Nový zákon se ovšem všude zabývá životem za hrobem. Vystává však důležitá otázka, nakolik jsou naše opatrované tradiční představy o odchodu do nebe při smrti v souladu s pohledem Nového zákona na naši budoucnost.

Ministry of Christian Information (Služba křesťanských informací – aktivní v Británii), jejímž cílem je poskytovat poučení o křesťanské víře v široké škále předmětů, se tímto tématem zabývá v brožůře s názvem „Life after Death.“ (Život po smrti). Zde je uvedeno, že „Pavel popsal smrt jako být „nepřítomný v těle a doma u Pána“ (2 Kor 5:6, 8) a „odejít a být s Kristem“ (Fil 1:23, 24). Při smrti je duch okamžitě oblečen až do vzkříšení dočasným tělem. ... Při smrti je přirozené tělo uloženo do hrobu, kde se vrací do prachu a zůstává až do vzkříšení, když je získáno ‘duchovní tělo’.“

Rychlý pohled na verše nabízené jako důkazní texty může tazatele uspokojit za předpokladu, že nebude položena jedna nebo dvě otázky: Proč obrovský důraz po celém Novém zákoně na vzkříšení při návratu Krista, pokud skutečný okamžik slávy má být dosažen smrtí? Pokud má být vzkříšení skutečně vzkříšením „z mrtvých“ (jak to popisuje Nový zákon), jak může také být, podle populárního schématu, udělováním duchovních těl již žijícím duchům zesnulých? Bylo by to opravdu vůbec vzkříšení? Tradiční představa se stává ještě více matoucí, když vidíme, že sloveso Nového zákona popisující akt vzkříšení mrtvých je běžným slovem pro „probudit ze spánku“. Jaký smysl může mít „probuzení“ již plně vědomých duchů, kteří vlastní blaženou vizi?

I. VZKŘÍŠENÍ MRTVÝCH

Faktem je, že průměrný návštěvník bohoslužeb nevěnoval této záležitosti velkou pozornost. Předpokládá se, že odborníci musí vědět, o čem mluví. Tradiční představa je tak přijata bezvýhradně; je třeba najít způsob, jak to sladit s Novým zákonem. Úkol je zjevně vykonán s lehkostí, jak ukázala Ministry of Christian Information. Zůstává však hlodavá otázka: Jaký smysl může mít „probuzení“ (tj. vzkříšení) žijících duchů zesnulých? A existují i jiné potíže, v neposlední řadě je to pozoruhodný nedostatek pasáží v Novém zákoně popisujících jakýkoli přítomný vědomý stav pro mrtvé. Zatímco Nový zákon jasně uvádí, že Ježíš „prošel na nebesa“ (Heb 4:14), žádný takový popis není použit na ostatní, kteří zemřeli. Ti jsou neustále zobrazováni tak, že usnuli a *zůstávají spící* až do vzkříšení; a vzkříšení je vždy umístěno do *budoucnosti*, při návratu Krista.

Nemůže být pochyb o tom, že tím, v co apoštol doufal dosáhnout, bylo vzkříšení mrtvých, jež se koná při opětovným zjevení Ježíše na konci věku:

... pokud bych jakýmkoli způsobem mohl dosáhnout vzkříšení mrtvých. ... Tuto jednu věc dělám. . . Snažím se dosáhnout úroveň Božího vysokého povolání v Kristu Ježíši. ... Neboť naše občanství je v nebi, odkud také vyhlížíme Spasitele, Pána Ježíše Krista; jenž změní naše bědné tělo tak, že může být vymodelováno jako Jeho slavné tělo . . . (Fil 3:11, 13, 14, 20, 21).

Tato pasáž obsahuje tři nepostradatelné prvky Pavlova eschatologického pohledu: vzkříšení, druhý příchod („Pán z nebe“) a změna stavu ze smrtelného na nesmrtelný. V naprosté shodě s citovanými verši velký výk-

lad vzkříšení v 1. Korintským 15 klade probuzení mrtvých v Kristu do druhého příchodu a tuto událost srovnává s okamžikem, kdy je smrtelnost vyměněna za nesmrtelnost:

V Kristu budou všichni *oživeni*. Ale každý ve svém vlastním pořadí: Kristus, první plodiny; poté ti, kteří jsou Kristovi, při *jeho příchodu*. ... Tak je též vzkříšení z *mrtvých*. To, co je zaseto v porušení, je pozvednuto v neporušenosti. ... Jako jsme nesli podobu pozemského, ponese také podobu nebeského. ... Maso a krev nemohou zdědit Boží království; ani porušenost nezdědí neporušitelnost. ... Nebudeme všichni spát, ale my všichni budeme proměněni – v okamžiku, během mrknutí oka, *při poslední trubce*, protože trubka zazní a mrtví budou pozvednuti neporušitelní a my budeme proměněni. Neboť toto porušitelné musí obléknout neporušitelnost, a toto smrtelné musí obléci nesmrtelnost. ... Potom bude povoláno slovo, které je napsáno: „Smrt je pohlcena ve vítězství“ (1 Kor 15:22, 23, 42, 49, 50-54).

Jak, musíme se zeptat, lze tuto pasáž sladit s populárním pojetím, že zesnulí mrtví *už* vlastní nesmrtelnost? Není jasně řečeno, že nesmrtelnost je udělena *vzkříšením*? A vzkříšení je nesporně kladeno „při jeho příchodu“, „při poslední trubce“. Pak budou mrtví „pozvednuti“, tj. „probuzeni“, „oživeni“. Není jasné mimo veškerou pochybnost, že všichni mrtví musí zůstat v hrobě, dokud z něj nejsou „pozdvíženi“? Neexistuje zde žádný náznak, že vzkříšení znamená opětné spojení již vědomého ducha s jeho tělem. Stojíme před neslučitelným rozparem, pokud mrtví už byli oživeni. Neboť je zcela konkrétně řečeno, že mají být *oživeni* „při jeho příchodu“ (v. 23).

Podle 1. Tesalonským 4 vyvstala v mysli věřících otázka, jaký bude úděl těch křesťanů, kteří zemřeli před očekávaným Ježíšovým návratem. Nyní tak mohl Pavel snadno odstranit vší úzkost tím, že by poukázal na to, že mrtví „v Kristu“ už byli šťastní s Kristem, když v okamžiku smrti překonali hrob a přešli ke své odměně v nebi. Je dobře známo, že nic takového neříká; spíše posiluje jistotu, že při příchodu Ježíše budou mrtví v Kristu, ti „spící“ (v. 14), vzkříšeni a spojeni s těmi, kteří přežijí až do velkého dne. Protijedem k zoufalství byla vyhlídka na vzkříšení při budoucím návratu Krista, nikoli mrtví při vědomí na jiném místě, o jejichž „přechodném stavu“ Pavel neříká jediné slovo. Mrtví dosáhnou cíl být „s Pánem“ pouze *vzkříšením* (1 Tes 4:17).

Taková je naše neochota zpochybňovat přijatý systém, že jsme nebrali vážně poznámky novozákonních učenců, kteří, i když se nemusí zajímat o to, čemu se rozhodneme věřit, přesto jasně ukazují, že pisatelé Nového zákona připevnili celou svou naději na druhý příchod a na vzkříšení, ke kterému dojde v té době – ne dříve. Důležitou otázkou je, zda jsme se nesnažili „předčasně vystartovat“ v připisování nesmrtelnosti duchům zesnulých *nehledě na vzkříšení*. Abychom to mohli udělat, musíme začít s předpokladem přechodného vědomého stavu pro mrtvé mezi smrtí a vzkříšením – a pak to „najít“ v Novém zákoně. Vědeckější metodou by bylo začít s otevřenou myslí a otestovat přijatou hypotézu proti Písmu. Účelem tohoto článku je navrhnout, že takové zkoumání ukáže přijímané učení jako nezdravé. Nemůže si nárokovat základ v apoštolském křesťanství.

V Novém zákoně jsou dvě pasáže, které mají poskytnout spolehlivé důkazy o víře Pavla, že zesnulí mrtví jsou okamžitě „s Kristem“. Před jejich prozkoumáním si však všimneme poznámek J.A.T. Robinsona o 1. Korintským 15 (citováno výše), o kapitole o vzkříšení. Jeho postřehy naznačují, že v této záležitosti došlo k nějaké „špinavé hře“ snažící se uvést v soulad naši lidovou víru s Pavlovým učením. Tato skutečnost by měla vzbudit naše podezření, protože je zřejmé, že pokud lidový názor nesouhlasí s Písmem, měli bychom očekávat právě takové důkazy o nečestném zacházení s Novým zákonem. J.A.T. Robinson říká:

Čtení 1. Korintským na pohřbu *posiluje dojem*, že tato kapitola je o okamžiku smrti; ve skutečnosti se točí kolem dvou bodů: třetí den (Kristovo vzkříšení) a poslední den. . . . Moderní doba se snaží aplikovat Pavlův jazyk na jediné vzkříšení, o kterém *se uvažuje, že následuje bezprostředně po smrti*.¹

Tato fakta jsou dostatečná k tomu, aby ukázala, že této centrální pasáži nebyl dovolen její vlastní smysl; byla přinucena poskytnout podporu myšlence Pavlovi neznámé.

Existují důkazy o podobném nesprávném zacházení v jiné části Písma, která se obvykle cituje na podporu populárního pohledu. J.A.T. Robinson to musí říci:

Je to 2. Korintským 5:1-8, že moderní pohled, pokud se vůbec odkazuje na Písmo, činí svou výzvu: „Přejeme si raději být doma s Pánem.“ Toto se obvykle interpretuje tak, že to znamená, *ve zřejmém protikladu vůči 1. Korintským 15*, že naše duchovní tělo čeká, že se oblékne v okamžiku smrti.²

Jinde Robinson mluví

o pozoruhodné transformaci, která předběhla křesťanskou eschatologii téměř hned, jakmile inkoust Nového zákona oschnul. A ovlivňuje centrum zájmu nebo klíčový bod celého tématu. Zájem moderního člověka o křesťanskou eschatologii se soustředí na skutečnost smrti a její okamžik. . . . Je však šokem uvědomit si, *jak cizí je tato perspektiva, kterou považujeme za samozřejmost*, celému novozákonnímu obrazu, na kterém je údajně křesťanství založeno. Neboť v Novém zákoně není pointou, kolem které se točí naděje a zájem, vůbec okamžik smrti, ale den zjevení Krista ve slávě Jeho království.³

Tato analýza vůdčího novozákonního učence nám poskytuje nezbytný klíč k odhalení matoucího rozporu mezi skutečnými fakty Nového zákona s ohledem na život po smrti a tradičním myšlením o tomto tématu. Pravda je taková, že naše schéma představuje „pozoruhodnou transformaci“ plánu Nového zákona. Náš pohled je zcela „cizí“ vůči Novému zákonu, na kterém je křesťanství „údajně založeno“. Jediný moudrý směr je čelit nechutné skutečnosti, že křesťanská víra podstoupila radikální změnu. Zdá se, že s učením apoštolů se zacházelo špatně ve snaze ospravedlnit pohled na eschatologii neznámých autorů Nového zákona. Nanejvýš důležitý okamžik příchodu Kristova království při jeho návratu byl v našem myšlení nahrazen okamžikem smrti jednotlivce. Naše chápání této záležitosti proto není rozpoznatelně křesťanské podle norm Nového zákona, a pro otázku tak ústřední pro víru. Historie však ukazuje, že místo toho, abychom to přiznali, trváme na iluzi, že mezi původním křesťanstvím a jeho vývojem v transformovaný stav lze dosáhnout uspokojivého kompromisu. Zjevně nechceme narušovat naši vlastní tradici a zároveň se chceme těšit útechou, že naše víra spočívá na apoštolském učení. O kompromis se však lze pokusit pouze jemnou změnou jazyka. Nový zákon totiž hovoří pouze o vzkříšení *mrtvých lidí*, kteří mají být pozvednuti k životu při návratu Krista. Mluvíme – a kréda to odrážejí – o vzkříšení těla, čímž otevíráme cestu pro vložení domněnky, že skutečná vědomá osoba v odtělesněné duši nebo v duchovní formě již odešla za svou odměnou v nebi, zatímco její tělo samotné čeká vzkříšení. Pokoušíme se tak vyhradit alespoň nějaký význam budoucímu společnému vzkříšení, tak jasně učeném v Novém zákoně, tím, že hájíme, že se jedná pouze o *vzkříšení těla, na rozdíl od skutečných osob*. Klíčovou otázkou je, zda Nový zákon nečinně přihlíží k takovému rozlišení mezi tělem a oddělitelnou, plně vědomou „duší“ nebo „duchem“. Student historie bude vědět, že Židé nevěděli nic o doktríně vrozené „nesmrtelnosti duše“, která vděčí za svůj původ Řekům.

Nevyhnutelným výsledkem nového „zvratu“, který byl vnucen eschatologii, je ovšem posun centra zájmu daleko od budoucího vzkříšení k okamžiku smrti, a v důsledku toho – a to je velmi významné – daleko od velké události, kterou Nový zákon všude spojuje s budoucím vzkříšením, s druhým příchodem a s ustavením

¹ *In the End God*, Collins, Fontana Books, 1968, 105, zdůraznění moje.

² *Ibid.*, 106.

³ *Ibid.*, 42, zdůraznění moje.

Božího království na zemi. Náš zájem však upoutává zcela jasně to, co se stane vědomé osobě při smrti, ne, co se stane s jejím tělem. Přetvořený systém, jenž si bere podnět z cizáckých platónských představ, zavedl do původní víry cizí (pro Židy) pojetí nesmrtnosti duše. Rámec byl pak k dispozici pro uložení „duše zesnulého“ do vědomé blaženosti okamžitě po smrti. Celá představa vzkříšení se pak v pozdější době stává zcela sekundární, ne-li zcela zbytečnou. Celému biblickému eschatologickému schématu nemohla být zasažena zhoubnější rána. Podnik, zkoušející vkládat myšlenky populárního systému do novozákonních spisů, zahrnuje pochybné zacházení se dvěma nebo třemi pasážemi, které mají největší šanci být přizpůsobeny tradiční domněnce. Pokud tyto verše nemohou unést váhu, která je na ně kladena, možná budeme muset připustit, že to, čemu věříme, je vůči Novému zákonu lživé. Vzhledem k této možnosti učenci „demytologizující“ školy tvrdí, že jeden eschatologický systém je stejně dobrý jako ten druhý. To vše jsou „mýty“, ať se nacházejí uvnitř nebo vně Nového zákona, a nenabízejí žádné božsky autoritativní prohlášení o tom, co se po smrti ve skutečnosti děje. Avšak pro ty, kteří jsou přesvědčeni, že Pavlovo stanovisko vděčí za svůj původ (jak sám tvrdí) Ježíšovu duchu, není takový únik k agnosticizmu vůbec uspokojivý; a v tomto bodě jsme ponecháni bez zdroje pomoci, ovšem kromě opuštění tradičního pohledu ve prospěch původního učení uchovaného v Novém zákoně. Dějiny církve ukazují, že z mnoha denominačních přemlouvání existovala seriózní menšina lidí, kteří se tímto směrem vydali, zatímco hlavní proud setrval u svých tradic. Náročnému úkolu zvolit si apoštolskou víru proti pozdějším tradicím čelí každý jednotlivý věřící.

II. FILIPSKÝM 1:23 A 2. KORINTSKÝM 5:8

Ospravedlnění téměř všeobecně zastávaného názoru, že křesťanství učí, že mrtví jsou v okamžiku smrti při vědomí s Bohem, je obvykle založeno na Filipským 1:23. Pavel se zde nachází rozpolcen mezi přáním zůstat s věřícími a svou touhou „odejít a být s Pánem“. Potvrzení pro to je žádáno ve 2. Korintským 5. Pavel tam vyjadřuje přání být „nepřítomný v těle a přítomen u Pána“ (2 Kor 5:8). Jsou-li odříznuty od svého bezprostředního kontextu a od širšího kontextu Starého i Nového zákona jako celku, lze z těchto veršů bezpochyby učinit podložku populárního hlediska. Bližší pohled ukáže, na jak nejisté půdě celý pokus spočívá. Jak jsme viděli, je nepopíratelné, že Nový zákon se všude upíná k druhému Kristovu příchodu a vzkříšení věřících, které je důsledně kladeno do toho velkého dne jako kolektivní vzkříšení všech svatých. Pavel má přesný a jednoduchý systém vzkříšení: „V Kristu budou všichni oživeni.... Ti, kteří patří Kristu, *při jeho příchodu*“ (1 Kor 15:22, 23). V 1. Tesalonským 4 nabízí věřícím útěchu ve spojení s těmi křesťany, o nichž je řečeno, že „spí“ – mimořádný termín k použití, kdyby si myslel, že již byli plně při vědomí v blaženosti s Pánem. Není třeba, aby přežívající křesťané truchlili, protože při budoucím vzkříšení se všichni znovu sejdou. V podobné situaci by dnes byla církev pravděpodobně utěšována tvrzeními, že mrtví už byli naživu s Bohem. Skutečnost, že Pavel nic takového neříká, prokazuje propast mezi těmito dvěma systémy. Pro současného návštěvníka bohoslužeb může být budoucí vzkříšení přinejlepším jen dodatečnou myšlenkou, vše, co je opravdu rozhodující, jak si myslí, již proběhlo při smrti.

Co tedy na Pavlovo prohlášení ve Filipských 1:23 ohledně odejití ke Kristu? Pokud se tento jediný verš přečte bez odkazu na 1. Korintským 15, 1. Tesalonským 4, a na jeho následné poznámky *ve stejném dopise* (Fil 3:11-21), bylo by možné získat dojem, že Pavel očekával, že bude s Kristem okamžitě po smrti. To by však bylo v rozporu s jeho celkovým smýšlením, jež jsme zjistili vysvětlené mnohem podrobněji v jiných pasážích. To, kam Pavel opravdu směřoval, je naštěstí objasněno později ve stejném listu: „... kdybych jakýmkoli způsobem mohl dospět ke vzkříšení.... Očekáváme Spasitele, Pána Ježíše Krista [z nebe], který změní naše ubohé tělo tak, aby mohlo být zformováno jako Jeho slavné tělo“ (Fil 3:11, 20). Je nepochybné, že za svůj cíl považuje dosáhnout vzkříšení při návratu Krista. Bylo by proto nepoctivé číst jeho poznámky o odchodu, aby byl s Kristem, jako vztahující k úplně jiné touze, která nezahrnuje vzkříšení, a tedy zcela odlišné

od jeho touhy po posledním dni. Oblíbená víra naznačuje, že křesťan může být naživu s Kristem, *nehledě na vzkříšení*. To bude znamenat, že smrt není smrt v žádném skutečném smyslu, ale pokračování života v jiné říši. To vážně podkopává pojetí vzkříšení jako skutečného návratu *ze smrti*. Pavel proto musí zahrnovat do odchodu, aby byl s Kristem skrze smrt a následně vzkříšení. Přesná posloupnost času není podrobně popsána v tomto jediném verši; musí být dodána z úplnější zprávy, kterou podává jinde. Pavel pomíjí interval mezi smrtí a vzkříšením.

Pokud nyní vezmeme v úvahu jeho výrok o „nepřítomnosti v těle a přítomnosti u Pána“, zjistíme, že je také zasazen do kontextu, který díky své nápadné podobnosti s 1. Korintským 15 (napsáno pouze o rok dříve) musí odkazovat také na budoucí vzkříšení, nikoli na přechodný stav následující bezprostředně po smrti. To lze jasně vidět z obecného prohlášení, s nímž Pavel uvádí svůj popis křesťanské naděje na dosažení „duchovního těla“: „... Věříme, proto mluvíme; a víme, že ten, kdo vzkřísil Pána Ježíše, vzkřísí také nás skrze Ježíše a představi nás s vámi. ... Proto neochabujeme“ (2 Kor 4:14, 16). Tyto poznámky by nás měly varovat, abychom se nesnažili vkládat do Pavlovy následující zprávy myšlenky o budoucím stavu odděleně od vzkříšení. Existují tři jasné body kontaktu mezi 2. Korintským 5 a 1. Korintským 15, a když jsou známy, nebude možné tvrdit, že Pavel zachází se dvěma *různými* „termini“.

Prvním společným rysem obou pasáží je představa být „oblečen nesmrtelností“:

„Neboť v skutku sténáme v tomto stánku a toužíme si obléci náš příbytek, který k nám přichází z nebe. ... Nechceme být svlečeni (tj. bez těla), ale být oblečeni, aby mohla být smrt pohlčena životem“ (2 Kor 5:2, 4).

Přesně to samé je uvedeno v 1. Korintským 15: „Neboť je záhodno, aby toto porušitelné bylo *oblečeno nesmrtelností*. ... Pak se stane slovo, které bylo napsáno: ‘Smrt byla pohlčena vítězstvím.’“ (1 Kor 15:53, 54).

Za druhé, společné pro obě pasáže je Pánovo vystoupení nebo spasení z nebe:

Druhý Korintským 5:2: “toužíme si obléci náš příbytek, který k nám přichází z *nebe*.”

První Korintským 15:47: “Druhý člověk, Kristus, je Pán [přicházející] z *nebe*.”

První Korintským 15:23: “Ti, kteří patří Kristu [budou vzkříšení] *při jeho příchodu*.”

Třetí sjednocující myšlenkou je Pavlův odkaz na smrtelnost, jež nahrazena nesmrtelností:

Druhý Korintským 5:4: “Chceme být oblečeni, aby smrtelnost mohla být *pohlčena* životem.”

První Korintským 15:54: “Když si toto smrtelné oblékne nesmrtelnost, přihodí se slovo, které bylo napsáno: ‘Smrt byla *pohlčena* vítězstvím.’”

Tyto body kontaktu rozhodně vylučují jakoukoli možnost, že Pavel má na mysli dvě zcela odlišné události, v neposlední řadě s ohledem na skutečnost, že píše stejným lidem a v krátkém časovém rozpětí. Považovat 2 Korintským 5 za odkaz na okamžik smrti, mínit, že každý jednotlivec dostává nesmrtelnost samostatně při smrti, znamená, jak J.A.T. Robinson říká, že si čte pasáž „v jasném odporu vůči 1 Korintským 15“.⁴ Určitě nastal čas přestat nutit Pavla k tomu, aby si protirečil, a uznat pozoruhodnou soudržnost, která se vztahuje na všechny jeho spisy ohledně této ústřední záležitosti života po smrti.

Můžeme prokázat náš bod úplněji tím, že porovnáme pět příslušných pasáží v kombinované verzi. Bude jasné, že Pavel vyhlížel jediný cíl, vzkříšení všech věřících při příchodu Krista. Tento okamžik samotný je rozhodující pro všechny pisatele Nového zákona.

⁴ *In the End God*, 106

Pavlovi může mít povoleno mluvit za sebe následovně (kurzíva upozorňuje na jednotu jeho myšlení). Základ Pavlovy naděje pro budoucnost je uveden ve 2. Korintským 4:13-5:2:

A majícího stejného ducha víry, jak je psáno: „Uvěřil jsem, proto jsem mluvil“; my také věříme, a proto také mluvíme, a víme, že ten, kdo vzkřísil Pána Ježíše, vzkřísí také nás a představí nás s vámi... Proto neochabujeme... Neuvažujeme o viditelných věcech, ale o těch neviditelných. Neboť viditelné věci jsou dočasné, ale neviditelné se týkají [nadházejícího] věku.⁵ Víme, že pokud je náš pozemský dům tohoto stánku zničen, máme na nebesích dům nevyrobený rukama, vhodný pro [nadházející] věk. Neboť v tomto stánku opravdu sténáme a toužíme být oblečeni do našeho obydlí, které k nám přichází z nebe (2 Kor 5:2, 3). Očekáváme Spasitele, Pána Ježíše Krista z nebe (Fil 3:20). Druhý člověk je Pán z nebe (1 Kor 15:47). Sténáme v sobě očekávající vykoupení našeho těla... Utrpení dnešní doby nelze srovnávat se slávou, která má být na nás zjevena. Neboť opravdová naděje stvoření čeká na zjevení Božích synů (Řím 8:18, 19, 23). Pokud společně trpíme, budeme také oslaveni společně (Řím 8:17). Když se projeví Kristus, náš život, pak také vy s ním budete zjeveni ve slávě (Kol 3:4). Pokud vskutku nebudeme shledáni nazí... Nechceme být neoděni, ale být *oblečeni*, takže *smrtelnost může být pohlcena životem* (2 Kor 5: 3, 4). Všichni neusneme, ale my všichni budeme proměněni v okamžiku, během záblesku oka, při poslední trubce (1 Kor 15:51). V Kristu budou všichni oživeni. . . ti, kteří jsou Kristovi, při jeho příchodu (1 Kor 15:23). Trubka zazní a mrtví budou pozvednuti neporušitelní. Neboť se sluší, že toto *porušitelné je oblečeno do neporušitelnosti*... Pak se stane slovo: „Smrt byla pohlcena vítězstvím“ (1 Kor 15:52–54). Být si proto vždy jisti, vědouce, že být doma v těle, jsme nepřítomni u Pána... jsme si jisti... a ochotni raději být nepřítomni v těle a být *přítomni u Pána* (2 Kor 5:6-8) ... zemřít společně a žít společně (2 Kor 7:3). Neboť sám Pán sestoupí z nebe s příkazujícím hlasitým voláním, s hlasem archanděla a s Boží trubkou, a mrtví v Kristu vstanou první; pak my, kteří zůstáváme až do příchodu Pána, budeme uchopeni společně v oblacích, abychom se setkali s Pánem; tak budeme vždy *s Pánem* (1 Tes 4:16, 17). Mám touhu odejít a být *s Kristem* (Fil 1:23). Kdybych mohl nějak dospět *ke vzkříšení mrtvých* (Fil 3:11).

III. NÁVRAT K SYSTÉMU NOVÉHO ZÁKONA

Obnovení biblického schématu vyřeší neodůvodněná napětí, která byla vytvořena naším úsilím navrstvit tradiční víru na Písmo. Zaprvé, vzkříšení bude znamenat skutečný přechod mrtvých ze smrti do života a tato velká budoucí událost znovu získá své ústřední postavení v křesťanském myšlení. Za druhé, jedinec bude míněn jako nedělitelná jednota, nikoli jako duše zbavená těla při smrti. Tímto způsobem lze zmatek zavedený řeckými představami o duši zesnulého odstranit ze současného křesťanského pohledu. Zatřetí, bude obnovena intenzita nadšení pro návrat Krista, sdílená všemi pisateli Nového zákona. Tradiční důraz na okamžik smrti, který má malou závažnost pro pisatele Nového zákona, s největší pravděpodobností rozptýlil tuto intenzitu očekávání, takže křesťanský pohled na budoucnost je v mnoha církevních kruzích téměř neznámý. A konečně nebude třeba ohýbat izolované verše Nového zákona tak, aby byly v souladu s nebiblickou tradicí.

Pokud bude zaručeno, že prosté schéma „spánku“ následované „probuzením“ ve vzkříšení, jak je popsáno výše, nejspokojivěji odpovídá biblickým údajům (stejně jako je podporováno důkazem o rané církevní historii), je poctivě se ptát, proč se zdá, že Filipským 1:23, bráno osamoceně, propůjčuje jakousi podporu představě o bezprostřední přítomnosti s Kristem. Tento problém lze snadno vyřešit, pokud je zřejmé, že pro ty, kteří usnou ve smrti, nemá plynutí času žádný dopad. Pro věřícího, který se probudí vzkříšením, nebude mít žádný smysl interval mezi smrtí a vzkříšením.⁶ To se však velmi liší od toho, říkat, že mezi smrtí a vzkříšením skutečně neuplyne žádný čas. Nový zákon je všude oddán přesvědčení, že eschatologické události jsou pevně zakořeněny v budou-

⁵ Přídavné jméno „aionios“ je používáno pisateli Nového zákona jako technický pojem k popisu skutečností nadcházejícího mesiášského věku. Srv. Nigel Turner, *Christian Words*, T & T Clark, 1980, 455-457.

⁶ Srv. F.F. Bruce v *Paul: Apostle of the Heart Set Free*, Eerdmans, 1977, 312, n. 40: „Napětí vyvolané předpokládaným intervalem mezi smrtí a vzkříšením by se dnes mohlo zmírnit, pokud by bylo navrženo, že ve vědomí zesnulého věřícího neexistuje žádný interval mezi zrušením a slavnostním uvedením, nicméně dlouhý interval může být měřen kalendářem pozemského lidské historie.“ Přesně toto věřící v podmíněnou nesmrtelnost vždy mínili.

cích dějinách a že čas bude pokračovat až do (a po) návratu Krista a vzkříšení věřících. Stávající tendence odstranit všechny velké události křesťanství ze sféry reálné historie je v rozporu s původní vírou apoštolů. Existuje tedy ještě větší důvod bránit jednoduchá eschatologická učení Nového zákona proti vší demytologizaci.

IV. POTVRZUJÍCÍ SVĚDECTVÍ

Na podporu naší téze připojujeme následující postřehy učenců biblické teologie.

Pisatelé Bible, držící se pevně přesvědčení, že vytvořený řád vděčí za svou existenci Boží moudrosti a lásce, a je tedy v zásadě dobrý, si nemohli po smrti představit život po smrti jako odtělesněnou existenci („Nebudeme shledáni nahými“ – 2 Kor 5:3), ale jako obnovu důvěrné jednoty těla a duše, která je lidským životem, jak ji znali, za nových podmínek. Smrt byla tedy považována za *smrt celého člověka* a takové fráze jako „svoboda od smrti“, nezničitelnost nebo nesmrtelnost lze správně použít pouze k popisu toho, co se myslí slovy věčný nebo živý Bůh, „pouze který má nesmrtelnost“ (1 Tim 6:16). Člověk nemá v sobě kvalitu nesmrtelnosti, ale musí ji, pokud má překonat ničivou sílu smrti, přijmout jako dar od Boha, „který vzkřísil Krista z mrtvých“, a odložit smrt jako příkrývající oděv (1 Kor 15:53, 54). Právě skrze smrt a vzkříšení Ježíše Krista byla tato možnost pro člověka (2 Tim. 1:10), aby byl přiveden k životu, a potvrzena naděje, že porušitelnost (Řím 11:7), která je univerzální vlastností lidského života, bude účinně překonána.⁷

Naděje rané církve se soustředila na vzkříšení v posledním dnu. Právě to *především* volá mrtvé do věčného života (1 Kor 15, Fil. 3:20 a další). Toto vzkříšení *se děje člověku, ne pouze tělu*. Pavel mluví o vzkříšení, ne „těla“, ale „mrtvých“. Toto chápání vzkříšení implicitně chápe *také smrt jako ovlivňující celého člověka... Původní biblické koncepty tak byly nahrazeny představami helénistického gnostického dualismu*. Představa Nového zákona o vzkříšení, které ovlivňuje *celého člověka*, musela ustoupit nesmrtelnosti duše. Poslední den také ztrácí svůj význam, protože duše dostaly vše, co je rozhodující, dlouho předtím. Eschatologické napětí již není silně zaměřeno na den Ježíšova příchodu. *Rozdíl mezi tímto a nadějí Nového zákona je velmi velký*.⁸

Věc naší běžné zkušenosti nejbližší k židovské a rané křesťanské představě smrti a vzkříšení je usínání a probouzení; a to je velmi významný fakt, že první neklamný odkaz na vzkříšení mrtvých ve Starém zákoně je učiněn v termínech spánku a bdění: „A mnoho z těch, kteří spí v prachu země, se probudí, někteří k věčnému životu a někteří k hanbě a věčnému opovržení.“ A stejně tak, když se neočekává vzkříšení, přirozený způsob, jak to vyjádřit, je, pokud jde o spánek, z něhož není probuzení: „Člověk si lehne a nevstává: Dokud nebe už nebude, nebudou se probouzet ani být vyburcováni ze spánku.“

Jako tedy jeden ze stálých zázraků života je skutečnost, že když vycházím ze svého zapomnění každé dobré ráno, najednou jsem si vědom, že jsem stejná osoba, která včera žila v mém domě a včera v noci tam šla spát. Úloha, kterou jsem včera nedokončil, je stále ještě tam, stále můj úkol, a můžu navázat tam, kde jsem skončil. Plány, které jsem včera dělal, stále ještě čekají na další zvážení a propracování. Tato kontinuita osobnosti a života je velkým zázrakem; a to je jen krajní obeznamenost s tím, co skrývá před námi svůj zázrak. Když se snažíme uvažovat o smrti a vzkříšení tak, jak ním uvažovali první křesťané, nemůžeme udělat lépe, než myslet na spánek a bdění.⁹

Je důležité, abychom jasně pochopili, co křesťané míní vzkříšením mrtvých. Nemáme na mysli pouhé přežití duše. To je pohanská představa a Bible o lidských duších kromě jejich těl nemá prakticky co říci.¹⁰

Křesťanská doktrína života po smrti... je doktrína vzkříšení. Ve vzkříšení člověk znovu získává život, který byl ztracen. Vchází do existence z nicoty... Smrt pro křesťana neznamená posun od jednoho způsobu bytí k

⁷ Alan Richardson, ed., *A Theological Wordbook of the New Testament*, London: SCM Press, 111, 112, přidáno zdůraznění.

⁸ Paul Althaus, *The Theology of Martin Luther*, 413, 414, přidáno zdůraznění.

⁹ T.W. Manson, *The Servant-Messiah*, Cambridge: University Press, 1953, 90 a dál.

¹⁰ H.M. Cundy, citováno z korespondence ve Froom, *The Conditionalist Faith of Our Fathers*, sv. 2, 821

jinému, ale samotné zničení života, posunutí bytí do nebytí. Všichni myslitelé křesťanství se pokoušejí vyhnout se této představě smrti jako úplnému zničení života. Tam, kde uspějí, neznamená pojem vzkříšení téměř nic.¹¹

Lidé spekulovali takto: Při smrti je duše oddělena od těla. Objevuje se tehdy před Bohem v předběžném rozsudku (nikde v Písmu zmíněno) a vstupuje do předběžného stavu požehnání nebo zavržení. Poté, když zazní poslední trubka, tělo je vzkříšeno a znovu se spojí s duší a znovu je úplné, znovu sjednocené tělo a duše se objeví na konečné veřejné soudní scéně, odtud vstoupí buď do konečné blaženosti, nebo do konečného zavržení. *Není divu, že s tímto názorem mají lidé jen málo využití pro vzkříšení a konečně úplně upustili od té představy a byli uspokojeni s vykoupením pouze duše. Zemřít pak znamená odevzdat vzkříšení a soud na konec času.*¹²

I když by někdo měl říci, že všichni lidé spí, dokud nezazní poslední trubka, jaký je průchod času pro ty, kteří spí? *Přechod od okamžiku smrti ke vzkříšení by pro ně byl stále ještě okamžitý.* Nebylo by to nic jiného, než jít v noci do postele a ráno být probuzen.¹³

Podivné, jak to zní některým uším, Bible neví nic o nesmrtnosti duše oddělitelné od těla. Ví jen o vzkříšení celkového člověka z mrtvých.

Člověk v Bibli je psychosomatická jednota a jako takový prochází smrtí ke vzkříšení a soudem k naplnění, od víry skrze smrt a vzkříšení k vidění. Díky tomu jsou všechny spekulace o místě duchů zesnulých naprosto marné.¹⁴

Skutečnost, že později křesťanství ovlivnilo spojení mezi dvěma představami [křesťanským očekáváním vzkříšení mrtvých a řeckou vírou v nesmrtnost duše] a že je dnes běžný křesťan prostě zaměňuje, mě nepřesvědčila, abych mlčel o tom, co já, společně s většinou exegetů, považujeme za pravdu; a tím spíše, protože spojení mezi očekáváním „vzkříšení mrtvých“ a vírou v „nesmrtnost duše“ není ve skutečnosti spojením, ale vzdáním se jednoho ve prospěch druhého. 1. Korintským 15 byla obětována *Faidónu*. Skrýváním této skutečnosti se neslouží žádnému dobrému účelu, jak se to dnes často stává, když věci, které jsou skutečně neslučitelné, jsou kombinovány s tímto druhem příliš zjednodušeného uvažování: že cokoli v raném křesťanském učení se nám zdá neslučitelné s nesmrtností duše, viz. vzkříšení těla není základním tvrzením pro první křesťany, nýbrž pouze přízpůsobením k mytologickým vyjádřením myšlenky jejich doby a jádrem této záležitosti je nesmrtnost duše. Naopak musíme loajálně uznat, že právě ty věci, které odlišují křesťanské učení od řecké víry, jsou jádrem prvotního křesťanství.¹⁵

¹¹ Seiichi Hatano, citováno C. Michalsonem, *Japanese Contributions to Christian Theology*, Philadelphia: Westminster Press, 1960, 123.

¹² Nový zákon ve skutečnosti neočekává, že čas skončí vzkříšením. Těší se na nový věk Božího království na Zemi.

¹³ M.J. Heinecken, *Basic Christian Teachings*, Philadelphia: The Muhlenberg Press, 1949, 135, 136.

¹⁴ M.J. Heinecken, *God in the Space Age*, The John C. Winston Co., 1959, 113.

¹⁵ Oscar Cullmann, *Immortality of the Soul or Resurrection of the Dead?* London: The Epworth Press, 1958, 5-6.